

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Миколишеної Тетяни Вікторівни
«Мовностилістичні особливості відтворення картини чарівного світу
Р. Дала в англо-українському перекладі»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за
спеціальністю 10.02.16 – перекладознавство**

Дисертацію присвячено вивченню мовностилістичних особливостей відтворення картини чарівного світу Р. Дала в англо-українському перекладі. Картину світу в роботі авторка потрактовує як наслідок пізнання людиною дійсності, сукупність її знань та уявлень про світ, що реалізується у своєрідній матеріальній формі – мові.

Актуальність дисертації очевидна, адже її визначає потреба випрацювання комплексного – міждисциплінарного та поліпарадигмального – підходу до відтворення картини чарівного світу англійської літературної казки в українському перекладі. Такий підхід сприяє розв'язанню глобальної проблеми визнання творчої природи перекладу як засобу міжмовного, міжкультурного та концептуального трансферу.

Об'єктом дослідження визначено домінантні мовностилістичні особливості індивідуального стилю Р. Дала, що репрезентують його індивідуально-авторську картину чарівного світу, а предмет аналізу складають способи, стратегії та чинники їхнього відтворення в українському перекладі.

Мета дослідження полягає в установленні особливостей відтворення мовностилістичних засобів актуалізації картини чарівного світу дитячих творів Р. Дала в англо-українському перекладі на основі перекладацької домінанти та перекладацької стратегії.

Матеріалом дослідження слугували дитячі твори Р. Дала та їхні українськомовні версії у виконанні Віктора Морозова.

Дисертація має наукову новизну, яку визначає з'ясування способів відтворення у перекладі індивідуальної картини світу письменника шляхом виокремлення та класифікації домінант його індивідуального стилю, а також комплексний аналіз індивідуального стилю Р. Дала, стратегій та методів його відтворення в українському перекладі.

Дослідження Т. В. Миколишеної має незаперечне *теоретичне значення*, оскільки запроваджений і теоретично обґрунтований підхід до перекладознавчого аналізу картини чарівного світу дитячих творів в англо-українському перекладі робить важливий внесок до загальної та часткової теорії перекладу. Поряд із цим, праця має *практичну вагу*, зумовлену можливістю використання її матеріалів і теоретичних здобутків у лекційних та практичних курсах перекладацького циклу, а також наслідування в прикладній діяльності перекладачами-новачками описаних у роботі ефективних перекладацьких стратегій.

Упадає в око чітка структура роботи, логіка побудови розділів. У першому розділі роботи «Картина чарівного світу Р. Дала як об'єкт перекладознавчого дослідження» обґрунтовано теоретико-методологічні засади перекладацького відтворення картини чарівного світу дитячих творів Р. Дала в українському перекладі. Дисертантка досить розлого обґрунтовує важливість урахування взаємодії перекладацької й авторської картини світу, мовної картини світи, вводить поняття «фантастичної», обстоює «чарівну» картину світу», обговорюючи її складники (с. 67).

Надзвичайно для нас цікавою видається вербалізована авторкою ідея із покликанням на О. В. Ребрія: «перекладачеві як першочитачу оригінального твору його читацький досвід не лише допомагає, а й заважає достовірно відтворити авторський задум» (с. 50). Тут мені спадає на думку позиція канадського нейролінгвіста М. Параді (Paradis, 2009), який застерігав про наявність у інтерпретатора під час двомовної діяльності двох принципово різних і доволі автономних способів перероблення інформації: експліцитної свідомої обробки, керованої декларативною пам'яттю, та імпліцитної

обробки, що триває автоматично й керована процедурною пам'яттю поза довільним контролем свідомості. Саме покладання на останній спосіб, досить розвинений, швидкий і автоматизований у професійного досвідченого перекладача, справді здатне завадити йому адекватно відтворити в перекладі інтенцію автора першотвору.

Другий розділ «Ідіостиль Р. Дала як втілення концепції чарівного світу в оригіналі та перекладі» присвячено дослідженню шляхів іншомовного відтворення індивідуального стилю автора, що має певні ризики, адже може варіюватися від випадкових похибок перекладача до абсолютного спотворення картини світу автора оригінального твору. Авторка виокремлює домінанти творчості письменника, говорячи про те, що адекватне визначення домінанти уможлиблює максимальне наближення трансляту до першотвору з уникненням небажаних втрат під час відтворення тексту іншою мовою.

Оригінальністю відзначаємо думку, про те, що «талант перекладача <...> полягає у тому, щоб повністю, наскільки це можливо, розчинитися у стилі автора, якого він перекладає.» (с. 121). Хочу прокоментувати думку про «розчинення у стилі автора» тим, що в реальності це зовсім нелегко реалізувати, адже зі семіотичного погляду (Ю. Сорокін), потрібно перекладачеві ще й мати психотипову сумісність із автором твору, «любити» твір, тобто мати схожі або налаштовані ментальні (афективно-конативні) структури. З іншого боку, за визначенням У. Еко, перекладач неминуче вступає в перемовини з потенційною або реальною (якщо автор ще живий) стороною – текстом-джерелом та культурою відправника, результатом яких є компроміс.

Третій розділ роботи «Специфіка відтворення мовностилістичних домінант дитячого циклу Р. Дала українською мовою» присвячено порівняльному аналізу особливостей відтворення мовностилістичних домінант дитячих творів письменника. Позитивним є ретельний і якісний аналіз лексичних одиниць під час перекладацького відтворення маркерів лексичної та граматичної домінант. Визначено провідні риси індивідуального

стилю перекладача, чинники часткових втрат формального (структурного), семантичного та конотативного (експресивно-емотивного та культурологічного) плану, а також підвищення рівня експресивності цільового тексту під час відтворення мовностилістичних домінант дитячих творів Р. Дала. Тут упадає в око ретельний і якісний науковий аналіз лексичних та граматичних одиниць у перекладі. У цьому зв'язку імпонує в роботі надання авторкою спершу чіткої дефініції лінгвістичного явища, а потім його аналізу в подальшому тексті.

Водночас, незважаючи на свої переваги, дисертація Т. В. Миколишеної не позбавлена деяких недоліків, які здебільшого стосуються емпіричної частини:

1. Після наведення дисертанткою визначення фінської дослідниці Р. Леппігальме (с. 77), яка аналізує стратегії перекладу реалій, класифікуючи очуження та одомашнення як глобальні стратегії перекладу й поділяючи їх на локальні, хотілося б побачити при аналізі в роботі не лише констатування, що це, наприклад, реалізація глобальної стратегії одомашнення, а й конкретні локальні стратегії. Загалом, можливим і бажаним, на наш погляд, є доповнення розуміння стратегії вітчизняними науковцями, зокрема перекладознавцями В. В. Демецькою, Т. П. Андрієнко, і природно, представниками харківської лінгвістичної школи.

2. Під час аналізу інвективних висловлень варто було б зосередитися радше на їхньому прагматичному аспекті, що дало б поштовх до кращого пізнання доцільності відтворення інтенції автора в перекладі. Водночас бачимо аналіз прагматики висловлень у підрозділі, присвяченому відтворенню розділових питань у творах Р. Дала. Під час аналізу квазіреалії варто було б згадати праці вітчизняних перекладознавців, наприклад Р. П. Зорівчак «Реалія і переклад». На жаль, у списку літератури немає цієї фундаментальної монографії.

3. У дисертації наявні статистичні дані аналізу, проте їх розташовано у додатку. Варто було б навести бодай деякі емпіричні числові дані в

основному тексті. Крім того, велика кількість у тексті тригерів зорової інформації типу «картина світу», «бачити», «побачимо», дискурсивного маркера «як бачимо» (викликаних, можливо, належністю самої дисертантки до представників візуального домінантного каналу сприйняття) готувало читача до діаграм, графіків у другому-третьому розділах, але їх виявилось лише два у вигляді рисунків у першому розділі. На нашу думку, застосований у праці метод кількісних підрахунків не обмежується лише простими підрахунками.

Читаючи підсумки дослідження щодо шляхів відтворення лексичної та граматичної домінант першотвору, помічаємо послуговування пасивом: «об'єктивується», «актуалізується», «відтворюється» і т.ін., що створює враження якоїсь відчуженості перекладача від свого творіння. Натомість, вважаємо, потрібно було навпаки, зацентувати на активній творчій ролі Віктора Морозова, рисах його ідіостилю.

Щодо стилістичних огріхів, зазначимо, що не зовсім зрозумілими видаються такі формулювання: «маркери мовної особистості» (с. 88; с. 120), «спотворення творчої особистості автора» (с. 93; с. 121). Їх потрібно було б розтлумачити або переформулювати. Подекуди в роботі траплялися русизми «виступати», «наступний», «дана теорія», «складові» у сенсі «бути», «такий», «ця теорія», «складники», відповідно, а також невмотивований полонізм: «на кшталт», тобто «на зразок». Зафіксовано несуттєву кількість технічних огріхів: наведені у додатку Б для розділення цілої та дробової частин числа у формі десяткового дробу мають традиційно розділятися в українській мові комою, хоча в англійській – крапкою.

Однак висловлені зауваження й побажання не применшують ваги здійсненого дослідження, цінності результатів і плідності копіткої праці досить високого наукового рівня, адже основний зміст і висновки засвідчують цілковите виконання дисертанткою окреслених у вступі завдань.

Дисертація – завершене, самостійне й актуальне дослідження лінгвостилістичних особливостей відтворення у перекладі індивідуально-авторської картини світу Р. Дала, робить солідний унесок у випрацювання стратегій та методів її перенесення на український мовнокультурний ґрунт.

Публікації за темою дисертації цілковито відбивають її головні положення, зміст автореферату ідентичний змістові дисертації. На підставі висловленого вище вважаю, що дослідження Миколишеної Тетяни Вікторівни «Мовностилістичні особливості відтворення картини чарівного світу Р. Дала в англо-українському перекладі» – виконане на високому науковому рівні завершене дослідження, яке відповідає вимогам п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою КМУ №567 від 24.07.2013 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015 та №1159 від 30.12.2015, а його авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.16 – перекладознавство.

Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної лінгвістики

Східноєвропейського національного університету

імені Лесі Українки

[Підпис] С. В. Засєкін

Відрук одержано 15.11.2018
Вчений секретар співпради
Мр. Т.Т. Морозова